

СЕКЦІЯ 5. ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-268-8-18>

Бурка А. В.,

докторка філософії,

доцентка кафедри приватного права

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ЧОТИРИДЕННИЙ РОБОЧИЙ ТИЖДЕНЬ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА МОЖЛИВІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Численні суспільні трансформації, шалений ритм життя, напружений трудовий графік нині диктують нові зміни у трудовому праві, а саме у тривалості робочого часу. На міжнародному рівні все частіше звучить та обговорюється ідея впровадження чотириденного робочого тижня, суть якої проста – співробітники працюють чотири дні на тиждень, отримуючи при цьому заробітну плату та пільги як при п'ятиденному робочому тижні.

Дискусії та рекомендації про перехід на чотириденний робочий тиждень, прозвучали і на цьогорічному Всесвітньому економічному форумі в Давосі, основний аргумент – «працівники зможуть краще відновлюватися, стануть креативнішими, їхня продуктивність та ефективність зросте» [1].

Однією із перших країн, яка вдалася до тестування ефективності чотириденного робочого тижня, була Ісландія. З 2015 по 2019 роки в країні провели найбільше у світі випробування, яке проходило на різних робочих місцях, включаючи лікарні, дошкільні заклади, офіси та соціальні служби. В результаті було встановлено, що співробітники були щасливішими, здоровішими та продуктивнішими (ніж при п'ятиденному робочому тижні) [2].

У червні 2021 року більше 70 компаній (а це понад 3 300 працівників) у Великобританії погодилися на шестимісячний експеримент з чотириденним робочим тижнем [3].

Більшість компаній, які брали участь в цій пілотній програмі, заявили, що не бачили втрати продуктивності під час експерименту, а в деяких випадках спостерігали значне поліпшення, тому тепер

планують вже на постійній основі зробити коротшим робочий тиждень [4].

В Ірландії також була запущена шестимісячна пілотна кампанія під назвою «Чотириденний тиждень Ірландії», яка «виступає за поступовий, стабільний, керований перехід на короткий робочий тиждень для всіх працівників, у приватному та державному секторах» [2].

Станом на 2022 рік чотириденний робочий тиждень запровадили багато компаній у Бельгії. Проте, втілення цієї ініціативи в життя призвело до збільшення тривалості інших робочих днів – на одну-дві години. Наразі бельгійці зможуть працювати таку ж кількість годин на тиждень, але розподілити їх на чотири дні замість п'яти. Вони працюватимуть до 9,5 годин на день або максимум 10 годин за домовленістю між компанією та профспілками [5].

У 2021 році ідея впровадження чотириденного робочого тижня знайшла своє втілення і в Іспанії. А саме, було запропоновано трирічний проект, що фінансується на 50 млн євро, та який дозволить компаніям скоротити робочий час для свого персоналу до 32 годин на тиждень, а втрачені кошти потім компенсує уряд. Основною підставою для такого експерименту стали статистичні дані, згідно з якими в Іспанії люди працюють у середньому 1577 годин на рік (це на 245 більше, ніж у Німеччині та на 210 більше, ніж у Великобританії), але рівень продуктивності праці доволі низький, що врешті відображається на економічних показниках країни [6].

«Чотириденні ініціативи» час від часу виникають і у Франції. Але, незважаючи на те, що це питання є частиною публічного дискурсу ще з 90-х років, дискусія завжди залишається приватною, а саме, все покладається на розсуд роботодавця (тобто приватні компанії самі повинні вирішувати, скільки часу їхні співробітники мають проводити в офісі) [7].

Скорочення тривалості робочого тижня на 2023 рік заплановане і у Литві. Щоправда стосуватися це буде лише працівників бюджетної сфери, які мають дітей віком до трьох років, останні матимуть право працювати 32 години на тиждень без скорочення зарплати [7].

Поступово ідеї щодо скорочення тривалості робочого тижня знаходять своє практичне втілення і у таких країнах як США, Японія (де, як відомо, понаднормова робота – це стиль життя). Так у 2022 році сорок компаній у США та Канаді приєдналися до пілотної програми впровадження чотириденного робочого тижня, ще 60 підписалися на другий етап, який має стартувати у жовтні [8] У Японії також відомі випадки, коли деякі великі компанії, включаючи такі, як Panasonic і Microsoft, починають випробовувати чотириденний тиждень, хоча багато роботодавців залишаються ще остеронь [2].

Щодо України, то у статті 50 КЗпП України зазначено, що «нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень, проте підприємства і організації при укладенні колективного договору можуть встановлювати меншу норму тривалості робочого часу». Щодо самого поняття «чотириденний робочий тиждень», то очевидно, що воно відсутнє, адже у статті 52 КЗпП України передбачено лише п'ятиденний і шестиденний робочий тиждень [9].

Не зважаючи на те, що за результатами опитування, яке відбувалося у 2021 році 70% українських роботодавців були готові спробувати перейти на чотириденний робочий тиждень, на практиці лише окремі, як винятки, впроваджують його (як правило, це ІТ-компанії) [10].

Існує думка, що небажання більшості українських компаній запроваджувати такий графік пов'язано з тим, що роботодавцям простіше працювати за добре відомими правилами, ніж проводити експерименти. Також останні часто вважають, що якщо люди працюють менше – їм потрібно і платити відповідно.

Варто зазначити, що основними перевагами запровадження чотириденного робочого тижня є: зменшення офісних витрат; підвищення ефективності рекрутингу; запобігання вигоранню працівників; збільшення продуктивності праці. До недоліків слід віднести: деякі складності пов'язані із дотриманням регламенту та виконанням контрактів; кадрові проблеми; виклики з боку внутрішньої бюрократії; сприйняття нововведень співробітниками тощо.

З урахуванням вище зазначеного, можна стверджувати, що ідея впровадження чотириденного робочого тижня напруязі останніх років все більше знаходить своїх прихильників та позитивних відгуків. В Україні скорочення тривалості робочого тижня також є доцільним та можливим, проте потребує консолідованих дій, як мінімум розробки експериментального проекту, до якого можна було долучити компанії, адже по одиноких випадках переходу, не можна проводити оцінку на предмет ефективності та доцільності такого скорочення.

Окрім цього, необхідно наголосити, що впровадження чотириденного робочого тижня абсолютно неможливо для усіх працівників, найкраще така тривалість підходить для офісних працівників (людей розумової праці), які працюють на результат. Якщо говорити про сфери ресторанного бізнесу, роздрібної торгівлі, охорони здоров'я, виробництва, правоохоронних органів тощо, у яких процес праці майже безперервний, то перехід на чотириденний тиждень як мінімум вимагатиме від роботодавців збільшення кількості працівників, щоб забезпечити виконання всієї необхідної роботи, а отже і збільшення кількості витрат, на що вони ніколи не погодяться.

Список використаних джерел:

1. Is it time for the 4-day work week? Hear the discussion from Davos 2022. World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2022/06/four-day-work-week-davos-2022/> (дата звернення 19.10.2022).
2. Which countries have already adopted a 4-day working week? Madison bridge. URL: <https://madison-bridge.com/which-countries-have-adopted-a-four-day-working-week/> (дата звернення: 18.10.2022).
3. The 4-Day Workweek Could Soon Become a Reality. Entrepreneur. URL: <https://www.entrepreneur.com/business-news/the-4-day-workweek-could-soon-become-a-reality/435887> (дата звернення: 18.10.2022).
4. 4-Day Workweek Brings No Loss of Productivity, Companies in Experiment Say. The New York Time. URL: <https://www.nytimes.com/2022/09/22/business/four-day-work-week-uk.html> (дата звернення: 17.10.2022).
5. Four-day week: Which countries have embraced it and how's it going so far? Euronews.next. URL: <https://www.euronews.com/next/2022/10/07/the-four-day-week-which-countries-have-embraced-it-and-how-s-it-going-so-far> (дата звернення: 18.10.2022).
6. The four-day working week: 'They'd have to pay me double to go back to the old schedule'. El Pais. URL: <https://english.elpais.com/economy-and-business/2022-06-20/the-four-day-working-week-theyd-have-to-pay-me-double-to-go-back-to-the-old-schedule.html> (дата звернення: 20.10.2022).
7. Can the U.S. Embrace a Four-day Workweek? A business journal from the Wharton School of the University of Pennsylvania. URL: <https://knowledge.wharton.upenn.edu/article/can-the-u-s-embrace-a-four-day-workweek/> (дата звернення: 20.10.2022).
8. Friday's The New Saturday? Four-Day Work Week Tested Around Europe. Worldcrunch. URL: <https://worldcrunch.com/business-finance/four-day-work-week> (дата звернення: 19.10.2022).
9. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 10.10.2022).
10. 70% українських роботодавців готові спробувати перейти на 4-денний робочий тиждень – дослідження. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/07/20/676097/> (дата звернення: 16.10.2022).